

Bevezetés a vallástudományba

2. Perspektívák: a vallás, mint rendszer A vallástudomány haszna.

Biró Tamás

biro.tamas@btk.elte.hu, <http://birot.web.elte.hu/>

2015. szeptember 9.

Praktikus dolgok (ismétlés):

- A kurzus honlapja: <http://birot.web.elte.hu/courses/2015-valltud/>
<http://birot.web.elte.hu/orzse/> (a félév végéig)
- „Tárgyi követelményrendszer”: http://birot.web.elte.hu/courses/2015-valltud/bev_valltud.pdf
- Biró Tamás: biro.tamas@btk.elte.hu , birot@birot.hu
<http://birot.web.elte.hu/>, <http://www.birot.hu/>
- Kérdés, óhaj, panasz („fogadóóra”): emailés egyeztetés alapján.
- Pótórák.

Praktikus dolgok (ismétlés):

- Pótórák:

Következő alkalom (ros hasana miatt):

szeptember 16, szerda reggel 9.00 – 10.00.

Előző óra legfontosabb diái

(és néhány kiegészítés)

Vallástudomány a Rabbiképzőben

Forrás: <http://mta.hu/tortenetitar?PersonId=28589>

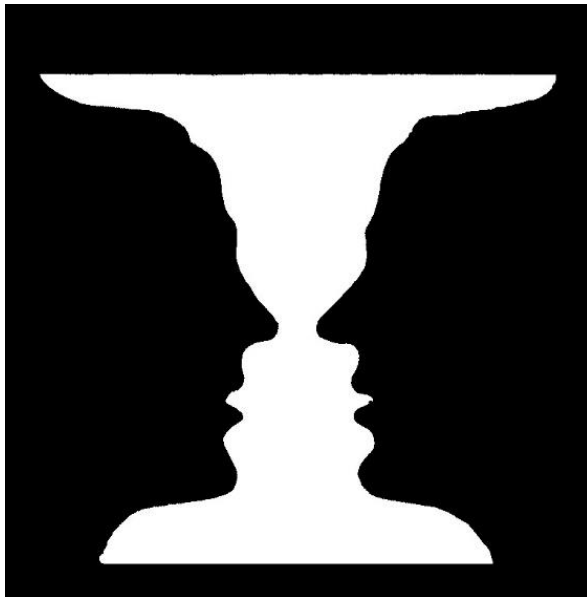
„mi a vallás, hogyan keletkezett, hogyan fejlődött, mely factorok működtek közre fejlődésén, milyenek fejlődésének általános törvényei és tapasztalatai, tüneményei; [...] a zsidó vallás mily helyet foglal el ezen fejlődési menetben, miképpen nyilvánul benne a történelem különböző korszakaiban a vallás fogalma, mily irányban fejlődnek benne a vallásalakulás tényezői [...] mindazon fontos tudományos igazságokkal együtt, melyek ezen tudománnyal kapcsolatban állnak [...]”

Forrás: Schmelzer Hermann Imre: Goldziher Ignác beadványa az Országos Rabbiképző Intézet tantervének ügyében. Landeszman Gy. és Deutsch R. (szerk.): *Hetven év. Emlékkönyv dr. Schweitzer József születésnapjára* (BZSH, 1992, 127–136) p. 131.

Goldziher Ignác (1850 – 1921):

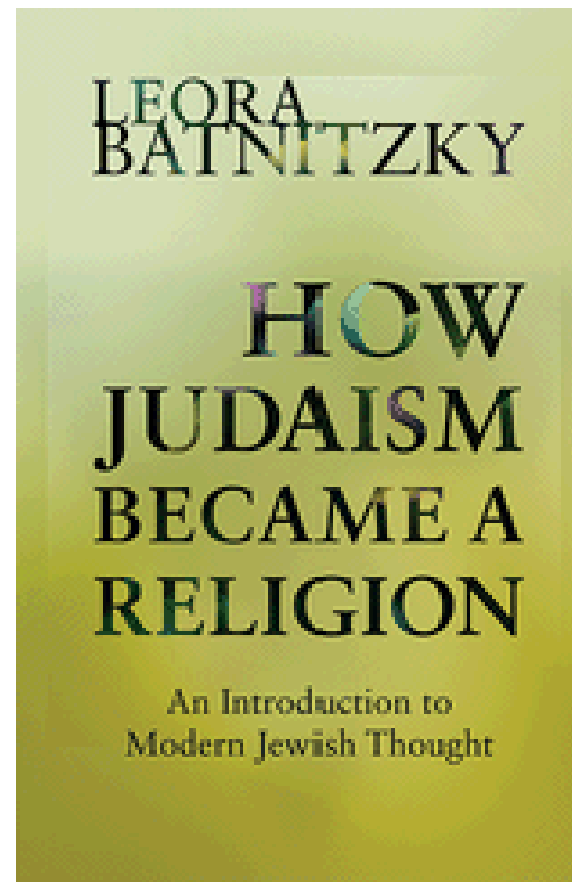
- Az iszlám tudományos kutatásának nemzetközileg elismert, meghatározó alakja:
  - Goldziher hagyományos zsidó családból származott, és ezért más perspektívából közelített az iszlámhoz, mint a kortárs (keresztény háttérű) kutatók: jobban megértette a vallásjog és az exegetikai hagyomány szerepét.
- Mint ilyen, a magyarországi vallástudomány legnevesebb alakja.
- Pályája utolsó szakaszában: a Rabbiképző tanára (1899-től), de ezt megelőzően is sok rabbijelölt tanult nála.

Thomas Kuhn és az „alakváltás” (*Gestalt-switch*)

Mi a vallás? Mi nem a vallás?

- Vajon vallás-e:
  - a zsidóság
  - a buddhizmus
  - a foci
  - a marxizmus
  - a környezetvédelem ?

<http://press.princeton.edu/images/j9543.gif>

Visszatérő kérdés a félév során: vajon milyen értelemben vallás a zsidóság?

Vajon a vallás mely formája nyilvánul meg egyes irányzatokban?

Lehetséges stratégiák egy definíció alkotásához

- Adva van egy hétköznapi fogalom (pl. a vallás), és azt igyekszünk meghatározni egy egzakt definícióval. Találunk ilyet?
- Adva van egy definíciónk, ami közelíti a hétköznapi fogalmunkat, de nem pontosan fedi azt le: hol túl tág, hol túl szűk. Tehát: a tudományos fogalom nem azonos a hétköznapi fogalommal.
- Nem törekszünk pontos definíció megadására, mert „hiábavalóság”.
- Az egész tudományterület nem más, mint egy meghatározás szüntelen keresése.

Összefoglalás

**Hogyan jutunk el
innen:**

ide:

Különböző perspektívák (1)

Vallástudomány? Vallástudományok? Vallással foglalkozó tudományok?

- Hittan, hittudomány, teológia...
- Egyes vallások ismerete
- Vallástörténet, összehasonlító vallástudomány

- Történelemtudomány
- Régészet
- Szociológia *(gyakran kvantitatív, adott kérdést operacionalizál)*
- Antropológia, néprajz *(terepmunka, résztvevő megfigyelés, kvalitatív, holisztikus)*
- Pszichológia, neurológia, számítógépes modellezés...

A vallás, mint rendszer

- **Gondolati elemek:** fogalmak (p. Isten, démon, messiás, megváltás, bűn...), narratívák (pl. mítoszok), előírások (pl. törvények), a világban zajló eseményeket értelmező rendszer, etikai normák, várakozások (pl. jutalom és büntetés) stb.
- **Viselkedés:** rítusok, kötelező és tiltott tevékenységek, megváltozott tudatállapotok...
- **Fizikai valóság:** szakrális tárgyak, szakrális épületek, zene, képzőművészet...
- **Intézmények:** egyházi szervezet, vallási specialisták (papok, sámánok, tanítók...)
- **Külső környezet:** adott társadalom, valamint az azt körülvevő más kultúrák, stb.

+ Mindez **dinamikus rendszer:** időben változik, fejlődik, átalakul, szakad...

Leírás lehet: szinkrón (adott időpontra vonatkozik) vs. diakrón (időbeli változás).

A vallástudomány haszna

A vallástudomány elméleti haszna

- Saját vallásunk / egyes vallások megértése.
- A vallás, mint jelenség megértése általában.
- Saját / egyes korok, kultúrák, társadalmak megértése.
- A kultúra, társadalom, emberi természet megértése általában.

A vallás
(„Általános”) valláskutatás

vs. a vallások
vs. (egyes) vallások kutatása

A vallástudomány gyakorlati haszna

- A vallásos kulturális örökség ápolása, muzeológia, emlékezéskultúra, stb.
- A hittanoktatás módszertana
- A vallással kapcsolatos laikus vélemények, szenzációt kereső média hírek, társadalmi előítéletek ellensúlyozása
- Hozzájárulás a vallások (kultúrák) közti párbeszédhez, valamint konfliktusok megoldásához:
  - tudományos módszereken alapuló analízissel
  - múltbeli és távoli analógiák tanulságai révén

Viszlát következő alkalommal!